

AZƏRBAYCANIN KİÇİK QAFQAZ VƏ NAXÇIVAN MR TORPAQLARININ TƏSNİFATININ TƏDQIQI

M.R.BABAYEV, R.İ.MİRZƏZADƏ
AMEA Torpaqşünashq və Aqrokimya İnstitutu

Bu məqalədə eko-iqlim şəraitinə görə fərqlənən Kiçik Qafqaz və Naxçıvan Muxtar Respublikası torpaqlarının sistematikasının tətqiqi üzrə nəticələr təqdim edilmişdir. Kiçik Qafqazın qonur və eləcə də, Naxçıvan MR düzən və dağ rayonlarının torpaqlarının təsnifat göstəriciləri müqayisəli şəkildə təqdim edilmişdir. Klassik torpaqşünas alimlərin tətqiqatları və genişləndirilmiş muzey eksponatları metodoloji əsas kimi çıxış edir.

Açar sözlər: Kiçik Qafqaz, Naxçıvan MR, təsnifat, torpaq.

Müxtəlif ekoloji şəraitdə mövcud olan torpaqlar həmişə bu və ya digər dərəcədə deqradasiya proseslərinə səbəb abiotik amillərin təsirinə məruz qalır. Lakin insan fəaliyyəti də torpağın deqradasiyaya uğramasına, onun morfo-genetik göstəricilərinin dəyişməsinə səbəb ola bilər.

Alimlərin uzun illər ərzində apardığı tədqiqatlar göstərdi ki, morfoloji, fiziki-kimyəvi, bioloji xassələrini dərinlən araşdırmadan tədqiq olunan torpaqları xarakterizə etmək, gələcəkdə isə genetik xüsusiyyətlərini təsvir etmək mümkün deyil. Respublikanın müxtəlif regionlarından götürülmüş torpaq monolitlərinin analitik və kartoqrafik analizləri, təsviri torpaqların sistematikasının təsnifatlandırılması zamanı, habelə onların konkret torpaq tipinə aid olmasını dəqiqləşdirərkən xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bu problematikanın işlənilib hazırlanmasının əhəmiyyətini nəzərə alaraq biz: Kiçik Qafqaz və Naxçıvan MR torpaqlarının torpaq təsnifatının və sistematikasının tarixi inkişaf mərhələlərini araşdırmağı qarşıya məqsəd qoyduq.

Məlum olduğu kimi torpaqların sistematikasını və təsnifatı elmi və tətbiqi araşdırmalar aparılan zaman vacib və zəruri yanaşmadır. Torpaqların müasir, daha təkmilləşdirilmiş təsnifatının işlənilib hazırlanması torpaq səthlərinin dərin genetik təhlili zamanı mümkündür.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan torpaqlarının ilk təsnifatı S.A. Zaxarov, A.N. Dimo, V.P. Smirnov-Loqinov, V.R. Volobuyev, H.Ə. Əliyev, M.E. Salayev, M.P. Babayev və s. kimi görkəmli alimlər tərəfindən həyata keçirilmişdir.

Son illərdə respublikada torpaqların morfolojiyası və ekologiyası üzrə, eləcə də torpaq elminin digər istiqamətləri üzrə, o cümlədən quru subtropik düzənliklərin, Böyük və Kiçik Qafqazın, rütubətli subtropiklərin və Naxçıvan torpaqlarının təsnifatı və nomenklaturası üzrə dərin araşdırmalar aparılmışdır (H.Ə. Əliyev, M.E. Salayev, M.P. Babayev, V.Q.

Həsənov, Ç.M. Cəfərova, Q.Ş. Məmmədov, A.K. Zeynalov və b.).

Azərbaycanın ayrıca bölgələrinin torpaqlarının müasir təsnifatının işlənilib hazırlanması təkcə regional və milli xüsusiyyətləri deyil, həm də beynəlxalq tələbləri əks etdirməlidir. Bu zaman təsnifat vahidlərinin başlıca meyarı morfoloji profillərin diaqnostik səthləri olmalıdır.

Buna görə də, taksonomik vahidlərin təsnifatı, sistematikasını və təyin edilməsi zamanı morfo-genetik profilin müasir vəziyyətinin qiymətləndirilməsindən çıxış edirlər.

Tədqiqat obyektləri və metodika. Tədqiqat obyektləri ekoloji iqlim şəraitinə görə fərqli olan Azərbaycan bölgələri – Kiçik Qafqaz və Naxçıvan MR olmuşdur.

Muzeyin ekspozisiyasında təbii zonallığa və təbii resurslara xüsusi diqqət yetirilmişdir. Bütün landşaft komponentlərinin kompleksliliyi və qarşılıqlı əlaqəsi göstərilmişdir. Əsas diqqət landşaftın “güzgüsü” kimi torpağa ayrılmışdır. Torpaq muzeyinin ekspozisiyasında nümayiş olunan bir sıra monolitlər böyük tarixi, ekoloji və muzey dəyərinə malikdir və elmi əhəmiyyət kəsb edir.

Əsas tədqiqat metodu ədəbi mənbələrin, eləcə də kolleksiya fondunun (şliflərin, kəsiklərin, monolitlərin təsviri) torpaq muzeyində təqdim olunan təhlili olmuşdur. Öyrənilən bölgələrdə yayılmış torpaqların səciyyəvi tiplərini müqayisəli və xronoloji qaydada təsvir edilmişdir (Babayev M.P., Orucova N.H., Mirzə-zadə R.İ., Bayramov E.Ş., Ramazanova F.M., 2001; Babayev M.P., Mirzə-zadə R.İ., 2006; Babayev M.P., Mirzə-zadə R.İ., 2007; Mirzə-zadə R.İ., 2012; Mirzə-zadə R.İ., 2018; Mirzə-zadə R.İ., 2018). Hər iki regionun baxılmış bütün torpaq tipləri müvafiq bölmələrdə zəruri təsvir və informasiya verilənləri ilə torpaq profili formasında torpaq muzeyində təqdim edilmişdir.

Kiçik Qafqaz torpaqlarının təsnifatının müzakirəsi. Kiçik Qafqazın iqlimi mötədil isti və rütubət-

li iqlim ilə səciyyələnir. Kiçik Qafqaz torpaqlarının təsnifatından danışıarkən başda qəhvəyi meşə torpaqlarını qeyd etmək lazımdır. Azərbaycanda ilk qəhvəyi meşə torpaqları S.A. Zaxarov (1939) tərəfindən əsasən Kiçik Qafqazın şərq və cənub-şərqi ətklərində yayılmış açıq nisbətən kserofil palıd-vələs meşələri üçün ayrılmışdır.

S.A. Əliyev tərəfindən aparılan stasionar tədqiqatlar (1978) hər biri üçün müəyyən torpaq birləşmələrinin səciyyəvi olduğu bioloji proseslərin iki fazalı olmasını təsdiqlədilər.

Belə ki, aktiv bioloji fəaliyyət fazasında payız və yaz mövsümlərində torpaqlarda intensiv çürüntü toplanmaları və zəif kondisiyalı yeni əmələ gələn çürüntü maddələrinin formalaşması, intensiv aşınma və ikinci dərəcəli gil minerallarının yaranması baş verir.

Kseropauza dövründə qızmar yay aylarında karbonatların tökülməsi fərqlənir, karbonat-illüvial səth yaranır, çürüntü maddələrinin əhəmiyyətli polimerləşməsi və aşınma prosesində bir qədər zəifləmə baş verir.

Kiçik Qafqazın yerli süxurlarının, yumşaq çöküntülərinin və torpaqlarının aşınma proseslərinin və kimyəvi-mineraloji tərkibinin xüsusiyyətləri üzrə materialların ümumiləşdirilməsi (M.E. Salayev, 1966, 2001; Y.S. Musabəyova, S.B. Fərəcova, F.M. İsmaylov, 1969) ümumilikdə aşınma məhsullarının yüksək gilliliyini və torpaqlarda və torpaq əmələ gətirən süxurlarda bir yarımliq oksidlərin nisbi toplanmasına müəyyən tendensiyanı göstərdi.

Kifayət qədər rütubətin olmadığı şəraitdə yaxşı inkişaf etmiş kolluqları və kserofil ot örtüyü olan açıq rəngli palıd-vələs meşələrinin qəhvəyi torpaqları daha səciyyəvi inkişaf ediblər. Bir qayda olaraq qəhvəyi torpaqlar yuxarı səthdə neytral və ya zəif qələvili reaksiya ilə səciyyələnirlər, profil boyu dərinliyə getdikcə isə "pH" açıq-aydın qələvi reaksiyasına malikdir.

Azərbaycan alimləri arasında M.E. Salayev (1966;1991) qəhvəyi torpaqlar üzrə geniş və müxtəlif materialları əsaslı surətdə birləşdirmiş və göstərmişdir ki, Kiçik Qafqaz ərazisində qəhvəyi meşə torpaqları üstünlük təşkil edir və dəniz səviyyəsindən 600 (700) m-dən 1000-1200 m-ə kimi açıq rəngli meşələrin nisbətən quraqlıq qurşağına aid olunur.

Qəhvəyi meşə torpaqları qurşağında temperatur və rütubətliyin əlverişli birləşməsi aşınma prosesinin fəal axınına, karbonat birləşmələrinin və gili mineralların əhəmiyyətli dərəcədə yaranmasına səbəb olur.

Beləliklə, illik sikldə müəyyən ritmiklik, dərin aşınma dərəcəsi, bir yarımliq oksidlərin və karbonatların açıq-aşkar toplanma tendensiyası olan torpaq və süxurların yüksək gilliliyi, bütün bunlar qəhvəyi torpaqların inkişaf etdiyi quru subtropik torpaq əmələgəlmə xüsusiyyətlərini sübut edən səciyyəvi əlamətlər kimi nəzərdən keçirilir.

Ekoloji-coğrafi şərait, morfoloji quruluş və fiziki-kimyəvi xassələrinin xüsusiyyətlərinə görə Azərbaycan qəhvəyi torpaqları aşağıdakı yarım tiplər üzrə təsnifatlara ayrılırlar (şəkl.1): (M.E. Salayev, M.P. Babayev, V.Q. Həsənov, Ç.M. Cəfərova).

Qəhvəyi torpaqlar		
Yuyulmuş dağ-qəhvəyi torpaqlar	Tipik dağ-meşə qəhvəyi torpaqlar	Karbonatlı dağ-meşə qəhvəyi torpaqlar

1) Yuyulmuş dağ-qəhvəyi torpaqlar-quru meşələrdə nisbətən məhdud yayılıb, şimali və şimal-qərbi ekspozisiyanın kölgələnmiş ətklərinə aid edirlər.

2) Tipik dağ-meşə qəhvəyi-torpaqlar orta dağlıq zonanın zəif parçalanmış səthlərinə aid edirlər, bərk əhəngdaşı, mergel və ya çınqıllı gilli deluviyalarda alçaqboylu kserofil palıdlıqlarda və meşə-kolluqlarda formalaşırlar.

3) Karbonatlı dağ-meşə qəhvəyi torpaqlar - Kiçik Qafqazdan savayı Böyük Qafqaz, Lənkəran və Naxçıvan ərazilərində də geniş yayılmışdır. Səciyyəvi qəhvəyi torpaqlar seyrək palıd-vələs və çox vaxt kserofil kolluq formasıyaları altında yayılmışdır.

Kiçik Qafqaz torpaqlarının ümumi təsnifatına qonur dağ-meşə torpaqları zolağı aiddir. Daha çox inkişaf etmiş səciyyəvi qonur dağ-meşə torpaqlar şimal və şimali-qərbi ekspozisiya ətklərinə aid edilən ölü örtüklü fıstıq meşələrindən alınır, şərq və qismən cənubi ətklər boyu yaxşı inkişaf etmiş kolluqları və ot örtüyü olan meşələrdə daha doymuş qonur dağ-meşə torpaqları inkişaf etmişdir (M.E. Salayev, 1966; 1991).

Səciyyəvi dağ-meşə qonur torpaqları arasında təsnifat baxımından aşağıdakı yarım tiplər ayrılmışdır:

1) Doymamış qonur dağ-meşə torpaqları

2) Tipik qonur dağ-meşə torpaqları

Dağ-meşə qonur torpaqları yuxarı qatda yüksək çürüntü tərkibi ilə seçilir, dərinliyə getdikcə o kəskin şəkildə azalır. Çürüntünün tərkibində əsasən kalsiumla əlaqədar olan çürüntü turşuları üstünlük təşkil edir, lakin çürüntü turşularının və xüsusilə də fulvoturşuların hərəkətli fraksiyaları əhəmiyyətli dərəcədə təqdim olunmuşdur.

Dağ-meşə qonur torpaqlarının çürüntü turşuları element tərkibində yüksək olmayan karbon tərkibi ilə (54,54%) və kifayət qədər yüksək hidrogen tərkibi ilə (4,50%) səciyyələnir, nisbət C: H bərabərdir 12,1.

Bu göstəricilər çürüntü turşularının zəif optik sıxlığı və yüksək parçalanma xüsusiyyəti haqqında nəticəyə gəlməyə imkan verir. Çürüntü turşularının tərkibində bir qədər azot miqdarı var, C : N təşkil edir 11,8 (S.A. Əliyev, 1978).

Naxçıvan MR-nın torpaq təsnifatının müzakirəsi. Əvvəlcədən qeyd etmək lazımdır ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasında torpaq əmələgəlmə prosesləri aşağıdakı əsas amillərin təsiri altında baş verir:

- *quru kontinental iqlim* – dağ süxurlarının intensiv fiziki aşınmasına səbəb olur, arid torpaq xarakterini yaradır, yaşıllığın inkişafına mane olur;

- *ana süxurların müxtəlifliyi* – əhəmiyyəti dərəcədə torpağın kimyəvi və mexaniki dəyişkənliyini təyin edir;

- *parçalanmış dağlıq relyef* – torpaqların şaquli zonallığını, ekspozisiyadan və ətəklərin dikliyindən asılı olaraq onların diferensiasiyasını, aşınma məhsullarının hərtərəflilik dərəcəsini və akkumulyasiyasını şərtləndirir;

- *insanın təsərrüfat fəaliyyəti* – skeletli və gücsüz xam torpaqları yüksək məhsuldarlıqlı və becərilən-suvarılan torpaqlara çevirir. Dağlıq relyefin güclü parçalanması, kəskin fiziki aşınma, iqlim kontinentallığı, torpaqların litogenliyi, arid yaşıllığın az məhsuldarlığı zəif, bəzən də bioloji proseslərin durğunluğunu təyin edir.

Azərbaycan ərazisinin 5 iqlim sahəsində fiziki-coğrafi rayonlaşdırılması E.M. Şıxlinskiy və A.A. Mədətzadə tərəfindən 1968-ci ildə aparılmışdır. Bu zaman Naxçıvan Respublikası müstəqil iqlim sahəsinə ayrılmışdır.

Naxçıvanın Arazyanı zolağının düzənlik və dağlıq hissələri günəş işığının və istiliyin bolluğu ilə seçilir.

İlin müxtəlif fəsilələrində Naxçıvan torpaqlarının təsnifatı (sistematikas) ilə bir çox alimlər məşğul olmuşdur. Lakin, qeyd etmək lazımdır ki, təsnifat və nomenklatura məsələlərindən başqa həm də ümumi bioloji proseslər, fiziki-kimyəvi və mineraloji və mikromorfoloji xüsusiyyətlər öyrənilmişdir.

Naxçıvan Respublikasının torpaqlarını öyrənən alimlər arasında torpaqların geomorfologiyasını araşdıran M.A. Abasovun (1970), Azərbaycanın zonal torpaqlarının mineraloji tərkibini ilk dəfə öyrənmiş İ.Ş. İskəndərovun (1987), Azərbaycan, o cümlədən Naxçıvan torpaqlarının aqrofiziki xassələrini hərtərəfli araşdırmış R.Q. Məmmədovun (1989), WRB sistemində Respublika torpaqlarının sistematikas) ilə hərtərəfli məşğul olmuş Q.Ş. Məmmədovun, M.P. Babayevin və A.İ. İsmaylovun (2002), Naxçıvan torpaqlarının biologiyasını araşdırmış S.A. Əliyevin (1978) adlarını qeyd etmək lazımdır.

Son illərdə Naxçıvanın müxtəlif bölgələrinin torpaqlarının araşdırılması ilə Q.D. Mehdiyev məşğul olur. O, ilk növbədə torpaqların lilli fraksiyalarının mineraloji tərkibini öyrənmiş və göstərmişdir ki, onlar Respublikanın ayrıca kənd təsərrüfatı regionlarında bitkilərin mineral qidalanma ehtiyatıdır (2016).

Bununla yanaşı həmçinin ayrıca torpaq tipləri öyrənilmişdir. Açıq-qəhvəyi (şabalıdı) torpaqların misalında hopmuş əsasların miqdarı və qidalandırıcı element yığınları təhlil edilmişdir (Mehdiyev Q.D., Əhmədova M.A., Məmmədova V.Q., 2015).

Həmçinin şirin su kanallarının, su hövzələrinin alternativ gübrə və meliorantlar kimi istifadə olun-

ması məqsədi ilə onların çöküntülərinin tədqiqatı aparılmışdır (Ş.M. Şirinova, E.M. Qasimov, V.R. Qurbanov, 2019).

Aparılmış tədqiqatlar əsasında Naxçıvanın əsas torpaq tiplərinin siyahısını göstərək.

I. Düzənlik bölgələrə aid olan torpaqlar

1. **Adi boz torpaqlar** - Arazyanı düzənlikdə inkişaf etmişdir və əsasən arid iqlim şəraitində gipstərkiibli mergellərdə yovşan-efemerlər şoran ot assosiasiyası altında formalaşır.

2. **Çəmən boz torpaqlar** - cavan torpaq törəmələrinə aiddir və ensiz zolaqlarla çay sahilləri və irriqasiya qurğuları boyu uzanırlar, təzə allüvial çöküntülərdə formalaşır.

3. **Açıq-qəhvəyi torpaqlar** - dağətəyi ərazilərdə inkişaf etmiş və deluvial çöküntülərdə formalaşmışdır. Uzun müddətli suvarmanın təsiri altında bu torpaqların kimyəvi və fiziki xassələri mühüm dəyişikliklərə məruz qalırlar.

Naxçıvanın aşağı dağlıq və dağlıq hissələrində digər torpaq tipləri formalaşır.

II. Aşağı dağlıq və dağlıq bölgələrin torpaq tipləri

1. **Şabalıdı torpaqlar** - yüksək dağətəyi və orta dağlıq ərazilərdə təqdim olunub. Onlar deluvial karbonat gilli süxurlarda inkişaf ediblər və yerli süxurların daşlıq sıyrılmaları və yığıntıları ilə birlikdə kiçik konturlar halında rast gəlinir.

2. **Qəhvəyi dağ-meşə torpaqları** - kiçik sahəni tuturlar və əsasən dağların ətəklərində yaxşı inkişaf etmiş otlu kolluqları olan enliyarpaqlı meşələr altında (palıd, vələs, ağcaqayın, qarağac) yayılıblar.

3. **Qaratorpaqlı dağlıq torpaqlar** - yüksək dağlıq ərazilərdə, dağ çəmənlərinə keçən zonada formalaşır. Onlar daha soyuq və rütubətli iqlim şəraitində inkişaf ediblər və güclü qələvidə yuyulma ilə səciyələnilir. Çox hündür olmayan ərazilərdə, daha isti və quru iqlim şəraitində düzənləşmə prosesləri inkişaf edir və əhəmiyyətli karbonat tərkibli qara dağ torpaqları əmələ gəlir.

4. **Dağ-çəmən torpaqları** - dəniz səviyyəsindən 2000 m hündürlükdə kiçik sahələrdə qaya sıyrılmaları, yığıntıları və aşınma və eroziya proseslərinin digər məhsul formaları ilə birlikdə inkişaf ediblər.

Böyük və Kiçik Qafqazın, Kür-Araz ovalığının, Lənkəran, Naxçıvan MR ayrıca torpaq tipləri üzrə aparılmış tədqiqatlar bizə araşdırılan bölgələrin torpaqlarının təsnifat və sistematika inkişafının tarixi salnaməsini tərtib etməyə imkan verdi.

Nəticələr. 1. Ədəbiyyat mənbələri əsasında yayılmış Kiçik Qafqaz torpaqlarının xarakteristikası verildi.

2. Torpaqşünas morfoqenetiklərin klassik əsərlərinə istinad edərək Naxçıvan MR torpaqlarının xarakteristikası verildi.

1. Волобуев В.Р. – Опыт сравнительного рассмотрения классификации почв, Ж-л Почвоведение №4, 1980, с.27-36.
2. Алиев С.А. – Экология и энергетика биохимических процессов превращения органического вещества почв, Баку, «Елм», 1978, 252 с.
3. Салаев М.Э.- Почвы Малого Кавказа, Изд. АНАз.ССР, 1966, 329с.
4. Салаев М.Э.- Диагностика и классификация почв Азербайджана, Баку, «Елм», 1991, 240 с.
5. Искендеров И.Ш.- Минералогический состав зональных почв Азербайджана, Баку, «Елм», 1987, 272 с.
6. Мамедов Р.Г.- Агрофизические свойства почв Азербайджанской ССР, Баку, «Елм», 1989, 244 с.
7. Салаев М.Э., Бабаев М.П., Гасанов В.Г., Джафарова Ч.М.- Морфологические профили почв Азербайджана, Баку, «Елм», 2004, 201 с.
8. Бабаев М.П., Гасанов В.Г., Джафарова Ч.М.- Теоретические основы современной классификации Азербайджана, Баку, «Элм», 2001, 37с.
9. Babayev M.P., Orucova N.H., Mirzə-zadə R.İ., Bayramov E.Ş., Ramazanova F.M. - Azərbaycanın təməl torpaq təsnifatının nümunəvi biomorfocenetik diaqnostikası (töv. Azərb, rus, ing., alman və fransız dillərində verilib), Bakı, 2001, 41 səh.
10. Babayev M., İsmayılov A., Hüseynova S. – Azərbaycan milli torpaq təsnifatının Beynəlxalq Sistemə inteqrasiyası, Bakı, Elm, 2017, 272s.
11. Бабаев М.П., Мирза-заде Р.И.- Почвенный музей, как методологический центр по изучению и охране почвенного генофонда Азербайджана, Матер. Межд. Конф. «Экология и биология почв: проблемы диагностики и индикации», Ростов-на-Дону, 2006, стр.32-34.
12. Babayev M.P., Mirzə-zadə R.İ.- Azərbaycanda müxtəlif tip - torpaq kolleksiya fondunun yaradılması, Torpaqşünaslıq və Aqrokimya əsərləri toplusu, XVIIc., 2007, Bakı, səh.511-513.
13. Мамедов Г.Ш., М.П.Бабаев, А.Н.Исмаилов.- Корреляция классификации почв Азербайджана в системе WRB, Баку, «Элм», 2002, 252 с.
14. Мехтиев Г.Д., Ахмедова М.А., Мамедова Б.Г.- Резервы элементов минерального питания и ёмкость поглощения катионов светло серо-коричневых (каштановых) почв Нахичеванской А.Р., ж.Почвоведения и Агрохимии, т. XXII № 1-2, 2015, стр. 147-152.
15. Ширинова Ш.М., Гасымов Е.М., Курбанов В.Р.- Минералогия осадков Турьянчайского канала Нахичеванской А.Р., ж.Почвоведения и Агрохимии, т. XXII. № 1-2, 2015, стр. 197-202.
16. Ширинова Ш.М., Гасымов Е.М., Курбанов В.Р.- Влияние химического состава осадков природных вод на её минералогический состав, ж.Почвоведения и Агрохимии, т. XV, 2019, стр. 127-130.
17. Мехтиев Г.Д. – Соотношение минералов в горных равнинных зональных почвах Нахичеванской А.Р., ж.Почвоведения и Агрохимии, т. XV, 2019, стр. 96-100.
18. Мусабекова Э.С., Фараджева С.Б., Исмаилов Ф.М.- Химический и минералогический состав основных типов почв центральной части Малого Кавказа, Изд., Баку, «Елм», 2004, 121 с.
19. Мирза-заде Р.И.- Роль почвенного музея в охране почв Азербайджанаб съезд Общ.Почв.Науч.Конф. кн.3, Петрозаводск, Москва, 2012, с.156-159.
20. Мирза-заде Р.И.- Охрана почв как важная проблема современного земледелия Torpaqşünaslıq və Aqrokimya institutun əsər., C.23, № 1-2, «MSK Nəşr», Bakı, 2018, səh. 28-32.
21. Mirzəzadə R.İ.- Böyük Qafqaz torpaqlarının təsnifatının metodoloji əsasları, Azərb. Aqrar elmi, №1, 2018, Bakı, «Tərəqqi», səh. 35-38

ИССЛЕДОВАНИЯ ПО КЛАССИФИКАЦИИ ПОЧВ МАЛОГО КАВКАЗА И НАХИЧЕВАНСКОЙ АР АЗЕРБАЙДЖАНА

М.П.Бабаев, Р.И.Мирза-заде

Классификация и систематика почв имеет важное значение для правильной оценки региональных особенностей почвообразования. В данной статье сравнительно анализируются эко-климатические особенности двух, совершенно противоположных по своим эко-географическим, климатическим и ландшафтным особенностям регионы - Малый Кавказ и Нахичеванская АР Азербайджана. Методологической основой по классификации и систематике изучаемых регионов является классические исследования почвоведов, экологов и биологов, а также обширные экспонаты собранные в почвенном музее.

Ключевые слова: Малый Кавказ, Нахичеванская, АР, классификация, почвы.

STUDIES ON THE CLASSIFICATION OF SOILS OF THE LESSER CAUCASUS AND NAKHCIVAN AUTONOMOUS REPUBLIC OF AZERBAIJAN

M.P. Babaev, R.I. Mirza-zade

The classification and taxonomy of soils is important for accurate assessment of regional features of soil formation. This article provides a comparative analysis on the eco-climatic features of two regions that are completely opposite in their eco-geographical, climatic and landscape features - the Lesser Caucasus and the Nakhchivan Autonomous Republic of Azerbaijan. The methodological basis for the classification and taxonomy of the studied regions is the classical studies of soil scientists, ecologists and biologists, as well as extensive exhibits collected in soil museums.

Key words: the Lesser Caucasus, Nakhchivan Autonomous Republic, classification, soils.